

ZDRAVOTNÉ OKIENKO

Tlmenie pokročilej rojovej nálady

Plodovanie pred hlavnou znáškou možno obmedziť tým, že sa nevkladajú do úľa ďalšie rámy. Dôsledkom je, že v úli v období znášky je veľa zaviečkováného plodu a málo otvoreného plodu. Včely počas znášky musia kŕmiť menej otvoreného plodu a zároveň zabráňame, aby po kratšie trvajúcej hlavnej znáške nebolo v úli priveľa včiel. Pri tomto postupe však matka kladie vajíčka len na prázdne miesta po vyliahnutom plode a rojová nálada sa zvyšuje. Preto je postup vhodný pre nie príliš silné včelstvá s mladými matkami. S obmedzovaním vkladania prázdnych rámkov do úľov sa nesmie začať príliš skoro. Zároveň treba tlmiť rojovú náladu inými opatreniami. Jaska tvrdí, že máme mať včelstvá, ktoré nepodujú príliš skoro na jar, no matka sa rýchle rozpľoduje. To spĺňajú včelstvá s mladými matkami.

Bezprostredné signály rojenia

Letová aktivita: Po založení matečníc 6 – 10 dní pred rojením postupne aktivita lietaviek stále viac klesá. Počas slabšej znášky včely lietajú len ráno, potom vylihujú na letáči, vytvárajú brady, ktoré na letáči visia celý deň. Pri vylietavaní z úľa je ich let pomalý. Z ostatných včelstiev včely z úľa na pašu vylietajú ako vystrelené a po návrate sa rýchlo doň vracajú. Včely v nich lietajú celý deň. Brady vidno iba večer a v noci.

Správanie včiel v úli. Pred rojením je vo včelstve až 80 % anatomických trúdic. V poslednej fáze pred rojením včelstvo častejšie vetrá. Včely sa po rámkoch pohybujú pomalšie. Nektáru, peľu a vody priniesú len toľko koľko spotrebujú. Nečinnosťou sa včely šetria na výstavbu diela po vyrojení. Na stavebných rámkoch sa mení stavba s celistvým okrajom na stavbu v jazykoch. Cca 5 dní pred rojením včely na medzistienkach a na stavebnom rámkovi úplne prestávajú stavať.

Opatrenia na tlmenie pokročilej rojovej nálady

Prehliadneme letáčové pätky a zhodnotíme letovú aktivitu u všetkých včelstiev včelnice. Ak máme podozrenie, že včelstvo sa v krátkej dobe vyrojí, čo najskôr ho prehliadneme. V máji resp. i začiatkom júna (v období do hlavnej znášky) prehliadame všetky včelstvá v 7-10 dňovom intervale. Ak sú misky či už na stavebnom rámkovi, alebo na rámkoch úľa, včelstvo prezeráme častejšie. Stavba misiek nie je spoľahlivým znakom rojenia. Vidno ich i pred tichou výmenou matky. Niekedy do nich uložia včely vajíčko až po dlh-

šej dobe, resp. ak nastúpi znáška ostanú prázdne. Ak matka uloží do misky vajíčko a včely dajú dnu kašičku, rojová nálada vrcholí. Tu sú zákroky včelára málo účinné. U rojového včelstva ani znáška nemusí pokročíť rojovú náladu zastaviť. Ak je nutná čo najskoršia prehliadka a času je málo, odklopneme plodiskový dielec od dna a po nazretí dnu preveríme či pri spodných latkách nie sú matečnice - ak je včiel veľa možno dnu posvietiť baterkou a mierne fúknúť dym.

Núdzové opatrenia na tlmenie rojenia

1. Vylamovanie matečníc a misiek má spoľahlivý efekt len vtedy, keď do 3-5 dní včelstvo nastúpi do výdatnejšej znášky. Jeho opakovaním sa včely vyrušujú, dráždia, a stávajú

Ilustračné foto

jú sa bodavejšie. Švancer tvrdí, že tento zásah tlmiť znáškovú aktivitu. Spravidla nestačí na potlačenie pasivity včelstva pred rojením. Vylamovanie spojíme s ďalšími opatreniami na tlmenie rojenia. Matečnice sú nielen na spodnom okraji rámkov. Najmä na starom diele bývajú doň vbudované i zbokú. Sú z použitého vosku, farbou sa neodlišujú od súše rámpika a preto ich ľahko prehliadneme (pri tichej výmene bývajú vystavané z panenského vosku). Vylámanie matečníc možno zopakovať (najneskôr o 7 dní). Ak niektorý z matečníc vo včelstve ostal, včelstvo sa vyrojí. Ak hrozí vyrojenie možno uzavrieť matku krátkodobou izolátora.

2. Výmena matky

Po odbere matky zničíme všetky matečnice. Ak treba dnu vložíme i rámk s najmladším plodom. Po 9. dňoch zničíme všetky matečnice znovu (pauza v plodovaní rojovú náladu stlmí) a pridá sa mladá kladúca matka v kľietke.

3. Matvijenkov postup (1954) pri potlačení rojenia

Včely sa cez smyk zmetú do rojnice. Tu vytvorí rojový chumáč. Potom sa plod presunie do medníka, vylámu sa matečnice a do plodiska sa dajú medzistienky. Napokon sa včely z rojnice vysypú na nábeh. Tie potom vpochodujú do úľa. Švancer uvádza, že ak včelstvo, ktoré stavia matečnice, zmetieme na prázdne vystavané plasty (bez trúdic buniek) nevyrojí sa i keď mu necháme 1 plást s vystavenými materskými bunkami.

Taranovov postup: Do rojnice sa zmetú všetky včely úľa aj s matkou. Do medníka sa dajú 3 rámy s zaviečkovým plodom. Ostatné plasty s 3 medzistienkami sa vložia do plodiska. Matečnice sa zničia. Za pol hodiny sa včely vysypú na nábeh. Časť z nich vojde dnu. Včely, ktoré nevojdú dnu, na päťke úľa vytvorí rojový chumáč podobný rojovému. Z neho sa dnu stiahnu až na druhý deň. Po zásahu sa znášková aktivita obnoví, včely ďalšie matečnice nenarazia.

Postupovať možno i takto: Matka a pol kg včiel sa zmetie do rojčka. Zrušia sa matečnice, dnu sa dajú rámy s medzistienkami. Včely zmetáme krátko poobede, potom ich dáme do chladného prostredia. Zmetenc vyustíme do úľa cez nábeh až poďvečer.

4. Zárok Taranova u včelstva, ktoré sa chystá rojiť (umelé odrojenie)

Pred rojením včely vysypeme na podložku, ktorá je 10 cm vzdialená od letáčovej pätky. Včely, ktoré by sa nevyrojiť vletia späť do úľa. Zbytok včiel spolu so starou matkou vytvorí rojový chumáč, ktorý vyspeme do vopred prichystaného prázdneho úľa. Dnu mimo medzistienok sa dajú i rámy s odviečkovým medom, lebo včely z rozdiel od prirodzeného roja majú prázdne medové váciky.

5. Mjartan v SV 3/2009 opisuje technické riešenie na pretočenie plodiska. Uvádza, že ak všetky rámy plodiska obrátil o 180 stupňov hore hlavou (spodnými latkami hore dolnými nahor) včely matečnice vyhrýzli. Dve z piatich včelstiev pretočeným plodiskom však narazili nové matečnice. Ak úkon tu v 5 dňovom intervale opakoval rojovú náladu potlačil.

(Pokračovanie nabadúce)